

Požadavky k úspěšnému zakončení:

Písemný test zahrnující teorii, vyvozování důsledků, praktické výpočty a náčrty

Studijní literatura viz. IS (Brázdil a kol.: Úvod do studia planety Země

Brázdil a kol.: Matematická geografie)

Úvod do studia planetární geografie

Planetární geografie; matematická, astronomická, dílčí geogr. disciplína

Objekt studia PG, pochopení základů planetární geografie - - nutný předpoklad pro správné chápání dějů v krajinné sféře, planetární geografie - definice

Pomocné disciplíny: astronomie, geofyzika; geologie; geodézie

Hlavní etapy vývoje poznatků o Zemi a vesmíru

Období antiky, středověk, Arabové, evropská vzdělanost

Astronomové a fyzikové - Mikuláš Koperník; Tycho de Brahe; Jan Kepler; Galileo Galilei; Isaac Newton

Vesmír a jeho vývoj

Vznik, hmota, stáří, objekty, vývoj

Sluneční soustava

Vznik sluneční soustavy, vymezení, objekty a jejich základní charakteristiky (Slunce, planety, planety, komety, meteoroid, meziplanetární hmota)

Základní astronomické jednotky

astronomická jednotka, parsek, světelný rok, nákres

Nebeská sféra a obzor

Nebeská sféra, obzor geocentrický, topocentrický, zenit a nadir, světový místní poledník, světový rovník, polárka, zdánlivá nebeská klenba, nákresy

Keplerovy zákony – znění a nákresy

Newtonův grav. zákon

Popis dráhy těles sluneční soustavy:

Elementy určující polohu roviny dráhy v prostoru (sklon roviny k ekliptice, délka výstupného uzlu, argument šířky perihélia), nákres

Elementy určující tvar dráhy (délka velké poloosy, výstřednost), nákresy

Elementy určující polohu tělesa na dráze (čas průchodu přísluním)

Konjunkce, opozice, elongace, kvadratura, nákresy

Zdánlivý denní pohyb oblohy

Zeměpisná šířka a délka, deklinace nákresy,

Kolmá sféra, rovnoběžná sféra, šikmá sféra, nákresy,

Pólová vzdálenost, cirkumpolární, vycházející a zapadající, neviditelné hvězdy, nákresy

Denní pohyb Slunce,

Roční pohyb Slunce

Azimut východu, západu, nákres, výpočty

Roční pohyb planet

Souhvězdí, ekliptikální souhvězdí

Pohyb Měsíce vzhledem k Zemi

Měsíc siderický, synodický, tropický, drakonický,
vázaná rotace, librace,
Fáze Měsíce, názvy, obrázky
Zatmění Slunce a Měsíce,
Zatmění sluneční, úplné, prstencové, nákresy
Zatmění měsíce – úplné, částečné, nákresy

Tvar a rozměry Země

Historické určování tvaru a rozměrů Země, nákres, naznačení výpočtu
Modely tvaru Země, geoid, sféroid, rotační elipsoid, referenční elipsoid, Besselův, Krakovského, WGS 84,
koule
Nepravidelnosti zemského tělesa
Geografický význam a důsledky tvaru země – zonální rozdělení tepla na Zemi, velikost obzoru

Hmotnost Země a její geogr. význam

kinetická energie potřebná k překonání přitažlivosti, první, druhá a třetí kosmická rychlost,
Stabilní složení atmosféry, hladina disipace

Pohyby Země

Rotace Země

směr, moment hybnosti, moment setrvačnosti, úhlová rychlost, obvodová rychlost
Důkazy zemské rotace nepřímé a přímé,
nerovnoměrnost zemské rotace,
důsledky zemské rotace – zploštění, střídání dne a noci, místní čas, slapové jevy, vychylování pohybujících
se objektů – např. pasáty, řeky, cyklóny, anticyklóny, Coriolisova síla

Revoluční pohyb Země

Popis dráhy Země, nákresy
Důkazy oběhu Země kolem Slunce – přímé, nepřímé
Důsledky revolučního pohybu – střídání ročních období, slunovrat letní, zimní; rovnodennost jarní,
podzimní; astronomická zima, léto;
Délka roku, délka dní a nocí na Zemi
Polední výška Slunce, solární klima země
Nákresy, výpočty

Precese a nutace

Čas a kalendář

Hvězdný čas, sluneční čas, pravý, střední, časová rovnice
Efemeridový čas
Časová pásma, smluvený čas, datová mez
Kalendář – egyptský, římský, juliánský, gregoriánský, světový

Souřadné systémy, základy orientace na zemském povrchu

Zeměpisné souřadnice

Polární souřadnice, zemský rovník, zeměpisná šířka, z. délka, rovnoběžka, poledník, geografická síť,
nákresy

Astronomické souřadnice

Obzorníkové, obzor, pól, výška hvězdy nad obzorem, azimut, almukantarát, nákres
Rovníkové souřadnice – rovník, deklinace, hodinový úhel, jarní a podzimní bod, rektascenze, nákres
Výška svět. rovníku nad obzorem
Způsoby orientace v přírodě
Sférický trojúhelník, loxodroma, ortodroma

Témata a pojmy k samostudiu

Vliv atmosféry na astronomická pozorování, soumrakové jevy.

Světelný paprsek, jeho průchod atmosférou, scintilace, astronomická refrakce, lom paprsku, vztah refrakce a zenitové vzdálenosti pozorovaného tělesa, zploštění měsíčního a slunečního kotouče nad horizontem, zdánlivý východ a západ Slunce a Měsíce, poslední paprsek, Difúze, barva oblohy, vjem bílého dne, extinkce, soumrakové jevy, ranní a večerní soumrak, občanský, nautický a astronomický soumrak, bílé noci a jejich výskyt na Zemi

Slapové jevy

Grav. působení Slunce a Měsíce na zemské těleso, slapy atmosféry, slapy mořské, slapy zemské kůry
Střed otáčení systému Země – Měsíc, lunární a sluneční příliv, mořské dmutí, amplituda přílivu, typy příliv – půldenní, skočný, hluchý, přílivová vlna, příboj, pororoca, využití mořského přílivu v námořní dopravě a v energetice, Vliv přílivu na zemskou rotaci, zpomalování zemské rotace

Tíhové pole Země

Tíhové pole Země, tíhová síla a její směr, vztah ekvipotenciální plochy a geoidu, tíhová měření a jejich využití v geologii

Magnetické pole Země

Magnetismus, magnetický meridián, magnetická deklinace, magnetické póly, magnetické pole jako pole dipólu – nákres, paleomagnetismus, magnetická bouře, polární záře, magnetosféra – nákres struktury

Seizmika a zemětřesení

Seizmická vlna podélná a příčná, šíření seizmických vln, zemětřesení, hypocentrum, epicentrum, z. pevninské, podmořské, tsunami, z. řítivá, sopečná, tektonická, dělení dle hloubky ohniska, podle původu, Intenzita zemětřesení, její změřeni, přístroje, stupnice, geografické rozložení zemětřesení

Elektrické pole Země

Kladný a záporný náboj, bouřkové mraky, blesky, ionosféra – dobře vodivá část atmosféry